

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΓΚΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΓΟΝΕΩΝ ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 28^η ΟΚΤΩΒΡΗ

Έχει καθιερωθεί να λέμε πως «Λαός χωρίς μνήμη είναι λαός χωρίς μέλλον». Και πράγματι, τίποτε δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο αληθές - ειδικά σήμερα, όπου η ανάγκη για άντληση, τόσο δύναμης αλλά και έμπνευσης, προβάλλει εξαιρετικά επιτακτική στις δύσκολες μέρες που ζει ο λαός μας. Μνήμη, όμως, που δεν είναι απλά και μόνο επετειακή. Μνήμη μουσειακού χαρακτήρα, που την βγάζουμε κάθε τόσο από τα σκονισμένα ράφια της Ιστορίας για να τη λιβανίζουμε, αλλά ουσιαστική, ζωντανή, χρήσιμη, διδακτική.

Κάθε χρόνο πολλά λέγονται και γράφονται πράγματι γύρω από τη συγκεκριμένη επέτειο, για το «ΟΧΙ», ποιος το είπε, για το τι σημαίνει (τόσο τότε όσο και σήμερα), για το περιεχόμενο και το νόημα της αντίστασης του λαού μας, κοκ.

Ας γυρίσουμε λοιπόν πίσω στο χρόνο 75 χρόνια πριν. Είναι 3 το πρωί, 28^η Οκτωβρίου 1940. Ο Ιταλός Πρέσβης Γκράτσι επιδίδει στον Έλληνα δικτάτορα Ι. Μεταξά τηλεγραφική διακοίνωση, με την οποία η φασιστική κυβέρνηση της Ιταλίας, που βρίσκονταν ήδη σε εμπόλεμη κατάσταση με την Βρετανία, απαιτούσε -ως «έμπρακτη» απόδειξη της ουδετερότητας της Ελλάδας- να της επιτραπεί να καταλάβει στρατιωτικά μια σειρά θέσεις στρατηγικής σημασίας επί ελληνικού εδάφους (δίχως ωστόσο να προσδιορίζει ποιες). Ήταν φανερό πως η επίδοση του τελεσιγράφου δεν ήταν παρά μια τυπική υπόθεση, δεδομένου ότι οι απαιτήσεις της ιταλικής πλευράς ήταν εξωφρενικές, αόριστα διατυπωμένες, ενώ έδιναν περιθώριο μόλις 3 ωρών για την αποδοχή ή την απόρριψή τους. Η επίθεση ήταν προαποφασισμένη. Αυτό εξηγεί και την αντίδραση του Μεταξά, ο οποίος δεν έκανε τίποτε άλλο από το να αναγνωρίσει την κατάσταση: «Alors, c'est la guerre» [σ.σ. ώστε έχουμε πόλεμο]» ήταν η απάντηση που έδωσε στον Ιταλό Πρέσβη, όπως αναφέρει ο ίδιος άλλωστε στα απομνημονεύματά του.¹ Τα υπόλοιπα, περί δήθεν «περήφανου ΟΧΙ» δεν είναι παρά η ηρωποιημένη εκδοχή που πρόβαλλε κατόπιν προπαγανδιστικά το ίδιο το καθεστώς –και δυστυχώς συνεχίζει να

¹ Γκράτσι Ε, *Η αρχή του τέλους: Η επιχείρηση κατά της Ελλάδος*, εκδ. «Εστία», 1980, σελ.286

αναπαράγεται μέχρι τις μέρες μας στα βιβλία Ιστορίας που διδάσκονται τα παιδιά μας.

Πως όμως ένα καθεστώς, όπως του Μεταξά, συγγενικό με τη φασιστική Ιταλία και τη ναζιστική Γερμανία, βρέθηκε στο αντίπαλο στρατόπεδο, με τους Βρετανούς;

Όπως τόνισε ο ίδιος ο Έλληνας δικτάτορας σε συνέντευξη Τύπου 2 μέρες μετά την έναρξη του ιταλοελληνικού πολέμου, η άλλη λύση ενώπιον της διαμορφωθείσας κατάστασης «θα μπορούσε να είναι μια εκούσια προσχώρησις της Ελλάδος εις τη ‘Νέαν Τάξιν’ [δηλαδή στο πλευρό του Άξονα]. Προσχώρησις που θα εγένετο όλως ευχαρίστως δεκτή από τον Χίτλερ –όπως διευκρίνισε- ‘ως εραστήν του Ελληνικού πνεύματος’...»²

Γιατί λοιπόν επιλέχθηκε η «άλλη πλευρά» του πολέμου, η πλευρά των «Συμμάχων»; Γιατί, όπως πρόσθεσε ο Μεταξάς στη συνέχεια, παρά τις «εγγυήσεις» που απέρρεαν από την «προς τους Έλληνας στοργή του Χίτλερ», ο ελληνικός λαός δεν θα αποδεχόταν ποτέ μια τέτοια εξέλιξη. «Το Έθνος», έγραφε στο ημερολόγιό του, «ουδέποτε θα συνεχώσει εις τον Βασιλέα και την Εθνικήν Κυβέρνησιν της 4^{ης} Αυγούστου, τοιαύτην πολιτικήν.»³ Ήταν επομένως η επιλογή στρατοπέδου στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ένα «τυχαίο» γεγονός; Μια αναγκαστική επιλογή; Μια επιλογή του «μικρότερου κακού»;

Τίποτε απ’ όλα αυτά. Οι συμμαχίες της ελληνικής άρχουσας τάξης είχαν διαμορφωθεί εδώ και πολύ καιρό. Αυτό το γνώριζε καλά και η «άλλη πλευρά». Όπως είχε επισημάνει στον Έλληνα Πρέσβη στη Γερμανία ο υπουργός Εξωτερικών του Ράιχ Φον Ρίμπεντροπ στις 26/8/1940: «Διαιρούμεν τας χώρας εις εκείνας που έλαβαν στάσιν υπέρ του Άξονος και εκείνας που έλαβαν στάσιν υπέρ της Αγγλίας. Θεωρούμεν την Ελλάδα ως χώραν που εξέλεξε την Αγγλίαν, διότι οι Έλληνες εδέχθησαν την αγγλικήν εγγύησιν, διότι εφωδίασαν τους Άγγλους με πολεμικόν υλικόν, διότι, με τα πλοία των, παρεβίασαν τον κατά της Αγγλίας αποκλεισμόν», κοκ. Και σύμφωνα με τον στρατηγικό σχεδιασμό του Άξονα (όπως τον παρουσίασε ο Μουσολίνι στον Χίτλερ σε επιστολή του το Μάη του 1940) «αι

² Μεταξάς Ι, *Το Προσωπικό του Ημερολόγιου*, τόμος 4^{ος}, εκδ. «Γκοβόστη», σελ.522-524

³ Μεταξάς Ι, ό.π., σελ.522-524

δεχθείσαι την βρετανικήν εγγύησιν χώραι, όπως η Ελλάς», έπρεπε να «τεθώσιν εκτός μάχης» προκειμένου να «εξασφαλίσωμεν και ημείς τα νότα μας.»⁴

«Είμεθα ουδέτεροι», δήλωνε ο Μεταξάς σε δημοσιογράφο της βρετανικής εφημερίδας Daily Telegraph το Μάη του 1940, «εφ' όσον χρόνον η Αγγλία θέλει να είμεθα ουδέτεροι. Τίποτα δεν κάνομε χωρίς συνεννόησιν με την Αγγλία και, τις περισσότερες φορές, ό,τι κάνομε γίνεται κατά σύστασιν ή παράκλησιν της Αγγλίας... Η Ελλάς είναι ζωτικό τμήμα της αγγλικής αυτοκρατορικής άμυνας. Η Ελλάς είναι έτοιμη να συμμετάσχη στην άμυνα αυτή, που είναι και άμυνα της ίδιας ακεραιότητος.»

Ο Μεταξάς βεβαίως δεν διατύπωνε απλά και μόνο μια προσωπική άποψη. Εξέφραζε τα στρατηγικά συμφέροντα της ελληνικής άρχουσας τάξης, τα οποία από τις 4 Αυγούστου 1936 ανέλαβε να υπερασπίσει επιβάλλοντας ανοιχτή δικτατορία του κεφαλαίου. Άλλωστε, όπως ο ίδιος διευκρίνισε με ειλικρίνεια και κυνικότητα, σκοπός της δικτατορίας δεν ήταν άλλος παρά η «αδιάκοπος φροντίς δια την στερέωσιν του αστικού καθεστώτος με όλας τας αναγκαίας θυσίας δια το σύνολον της κοινωνίας και ιδίως δια τας ενδεείς τάξεις.»⁵

Από τη μεριά της, η βρετανική πλευρά, όχι μόνο δεν «δυσανασχέτησε» με την κατάλυση της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην Ελλάδα, αλλά εμφανίζονταν και ιδιαίτερα ικανοποιημένη. Γεγονός, που αποτυπώθηκε συν τοις άλλοις στην ενθουσιώδη υποδοχή της δικτατορίας από τον Πρέσβη της Βρετανίας: «Οι θαυμάσιες ενέργειες του Στρατηγού Μεταξά» έγραφε σε σχετική του Έκθεση, «έχουν τώρα επικεντρωθεί σε αυτό τον σκοπό [σ.σ. Στη «τακτοποίηση του χάους» που κατά τον ίδιο είχε επικρατήσει στην χώρα – αναφέρεται βεβαίως στην ηρωική αιματοβαμμένη απεργία του Μάη του 1936 στην Θεσσαλονίκη, απ' όπου ο Ρίτσος εμπνεύστηκε τον Επιτάφιο]. Και σε αυτό το μικρό διάστημα» συνέχιζε η Έκθεση του Βρετανού Πρέσβη, «έχουν γίνει πολλά.» Μεταξύ αυτών: α) ο περιορισμός «της επέκτασης του κομμουνισμού», β) το γεγονός ότι «οι ξένοι κάτοχοι γραμματίων έλαβαν, ως μια πρώτη πράξη εκ μέρους του νέου καθεστώτος, 40 τοις εκατό από

⁴ Παπαδάκης Β Π, *Διπλωματική Ιστορία του Ελληνικού Πολέμου, 1940-1945*, χ.ε., 1957, σελ.18-19 και Λιναρδάτος Σ, *Ο Ιωάννης Μεταξάς και οι Μεγάλες Δυνάμεις (1936-1940)*, εκδ. «Προσκήνιο», 1993, σελ.146

⁵ Λιναρδάτος Σ, *4^η Αυγούστου*, εκδ. «Θεμέλιο», 1966, σελ.112

τους τόκους που τους οφείλονταν για τα προηγούμενα δύο έτη...αντί του 35 τις εκατό που τους προσέφερε η Δημοκρατική Κυβέρνηση», και γ) στο ότι «εξυγίανε» τη χώρα από «την εσωτερική σαπίλα», η οποία «έχει σταματήσει προς το παρόν.»⁶ Στο πως βεβαίως εξυγίανε την «εσωτερική σαπίλα» το γνωρίζουμε πολύ καλά: οι φυλακές και οι εξορίες κυριολεκτικά ξεχείλισαν με όλους όσους δεν έσκυβαν το κεφάλι στην εκμετάλλευση των πολλών από τους λίγους.

Δεν υπήρχε επομένως τίποτε παράδοξο στο γεγονός ότι ένα φασιστικό καθεστώς τάχθηκε κατά των «ομοϊδεατών» του στο πλευρό των «δημοκρατιών». Όπως έγραφε ο Μεταξάς στο Ημερολόγιό του στις 6/5/1940 «είναι φυσικό κράτη παραθαλάσσια σαν εμάς να είμεθα φιλικόι με τους Άγγλους και κράτη σαν τη Βουλγαρία με τους Γερμανούς. Η διαφορά των πολιτευμάτων δεν παίζει ρόλο.»⁷

Ο φασισμός –φίλες και φίλοι- δεν αποτελεί παρά μορφή της εξουσίας των εχόντων και κατεχόντων. Αποτελεί «λύση» σε περιόδους όπου η περπατημένες συνταγές του καρότου και του μαστιγίου δεν είναι πια αποτελεσματικές για την καθυπόταξη του εργαζόμενου λαού και απαιτούνται πιο «δραστικά μέτρα». Ακολούθως τη δεκαετία του 1930 –στον απόηχο της διεθνούς καπιταλιστικής κρίσης- οι «φασιστικές λύσεις» είχαν ιδιαίτερη απήχηση σε μεγάλο κομμάτι του αστικού κόσμου παγκοσμίως. Μήπως ο Πλαστήρας δεν είχε προτείνει το 1933 στον Βενιζέλο «κάνουμε ό,τι και στην Ιταλία, που χάρις τον Φασισμό προοδεύει»; Για να του απαντήσει ο τελευταίος: «Η Ιταλία...επήγαινε καλά, διότι εκεί υπάρχει δικτάτωρ, ενώ εις την Ελλάδα δεν υπάρχει δικτάτωρ...Αν πείσεις τον Μουσολίνι να αφήσει την Ιταλίαν και να έλθει εδώ, τότε, ίσως, συμφωνήσω να γίνει δικτατορία'.» Ή μήπως ο Κονδύλης (από την «άλλη πλευρά» του πολιτικού φάσματος, της λεγόμενης «δεξιάς») δεν είχε εκφράσει ανοιχτά τον θαυμασμό του στο Μουσολίνι, μόλις ένα χρόνο πριν την εγκαθίδρυση του καθεστώτος Μεταξά, χαρακτηρίζοντάς τον ως τον «καλύτερο άνδρα της σημερινής εποχής», ο οποίος, «κατάφερε να πειθαρχήσει έναν ζωνρό λαό...και να λύσει το πρόβλημα της

⁶ *Confidential: Greece, Annual Economic Report (A) for 1936*, Φάκελος FO371/21143, Public Record Office

⁷ Μεταξάς Ι, ό.π., σελ.467

συνεργασίας μεταξύ κεφαλαίου και εργατών»;⁸ Ή μήπως το 1936 δεν ήταν και τα δύο μεγάλα κόμματα του τότε δικομματισμού που έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης και ανοχής στην κυβέρνηση Μεταξά; Απ' όλα τα κόμματα του ελληνικού κοινοβουλίου μόνο το ΚΚΕ ψήφισε κατά.

Η στάση της ελληνικής άρχουσας τάξης απέναντι στα διαμορφούμενα στρατόπεδα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου καθορίστηκε λοιπόν από τα ιδιαίτερα συμφέροντα και τις συμμαχίες που είχε αναπτύξει όλη την προηγούμενη περίοδο. Όταν επομένως η Ιταλία απηύθυνε το γνωστό τελεσίγραφο στην Ελλάδα, όλοι γνώριζαν την απάντηση.

«Με ανησυχεί η υπεραισιόδοξος Κοινή Γνώμη», σημείωνε στο ημερολόγιό του μια μέρα μετά την κήρυξη του πολέμου ο Έλληνας δικτάτορας, ενώ με διάταγμα που δημοσιεύτηκε στον Τύπο στις 31/10/1940 το καθεστώς απαγόρευσε κάθε συγκρότηση εθελοντικού σώματος αντίστασης στον επιδρομέα: τέτοιος ήταν ο φόβος της άρχουσας τάξης απέναντι στον λαϊκό παράγοντα. Και βεβαίως, σε αντίθεση με το λαϊκό αίσθημα, δεν είχε καμιά διάθεση για αντίσταση.

Αυτό φάνηκε ξεκάθαρα στην πορεία του πολέμου. Ο ελληνικός στρατός δεν «υπέκυψε» λόγω της υπεροπλίας του αντιπάλου. Προδόθηκε και εγκαταλείφθηκε στην τύχη του. Δύο μέρες μετά την παράδοση του τελεσιγράφου (της Γερμανίας αυτή τη φορά) στον πρωθυπουργό Αλέξανδρο Κορυζή (6 Απριλίου 1941), ο Διοικητής του Μετώπου στρατηγός Μπακόπουλος, βάσει διαταγών του αρχιστράτηγου Παπάγου, απηύθυνε στην ηγεσία των χιτλερικών στρατευμάτων παράδοση άνευ όρων. Και αυτό ενώ ο ελληνικός στρατός μάχονταν ακόμη στην Ήπειρο! Η παράδοση του Τμήματος Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας άφησε την Στρατιά Ηπείρου εγκλωβισμένη μεταξύ των Ιταλικών και Γερμανικών στρατευμάτων, καθιστώντας την οποιαδήποτε άμυνα ιδιαίτερα δύσκολη. Τρεις εβδομάδες αργότερα (και ενώ ο ελληνικός στρατός είχε απωθήσει με επιτυχία την ιταλική επίθεση επί 6 μήνες) η γερμανική μπότα πάτησε στους δρόμους της Αθήνας...

⁸ Δάφνης Γ, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων*, Τόμος Β, εκδ. «Ίκαρος», 1955, σελ.182-184 και Ανδρικόπουλος Γ, *Οι ρίζες του ελληνικού φασισμού*, εκδ. «Διογένης», 1977, σελ.150

Όσο για την ελληνική αστική τάξη, ένα τμήμα της συνεργάστηκε ανοικτά με τις δυνάμεις κατοχής, στελεχώνοντας τους διαφόρους δωσιλογικούς μηχανισμούς, συνδράμοντας ποικιλοτρόπως στην καθυπόταξη του ελληνικού λαού και απομυζώντας περιουσίες ολόκληρες από την εκμετάλλευση και την πείνα του. Ένα άλλο, εγκαταστάθηκε μαζί με το Παλάτι στη Μέση Ανατολή, όπου υπό την αιγίδα του βρετανικού ιμπεριαλισμού ραδιουργούσε και σχεδίαζε για την «επόμενη μέρα». Ενώ, ένα τρίτο, ουσιαστικά παρέμεινε αμέτοχο στις εξελίξεις.

Ποιος στάθηκε απέναντι, γράφοντας το πραγματικό «ΟΧΙ» με τον ηρωικό αγώνα του; Ο αντάρτης λαός. Μία μόλις ημέρα μετά την κήρυξη του πολέμου, στις 29/10/1940, οι δεσμώτες της μεταξικής δικτατορίας Ακροναυπλιώτες κομμουνιστές ζήτησαν με υπόμνημά τους να σταλούν στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Το καθεστώς, όχι μόνο αρνήθηκε, αλλά φρόντισε κατόπιν να τους παραδώσει (όπως και όλους τους πολιτικούς κρατούμενους-εξόριστους) στον κατακτητή, γεγονός που σήμαινε βέβαιο θάνατο για πολλούς από αυτούς (στρατόπεδα συγκέντρωσης, εκτελέσεις σε αντίποινα για τη δράση του ΕΛΑΣ, κοκ).

Στις 31 Οκτώβρη, από τα κρατητήρια της Γενικής Ασφάλειας Αθηνών όπου κρατούσαν, ο Γ.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ Νίκος Ζαχαριάδης απηύθυνε στο λαό το περίφημο «Ανοικτό Γράμμα», που αποτέλεσε και το εναρκτήριο σάλπισμα του εθνικοαπελευθερωτικού-αντιφασιστικού αγώνα. «Ο φασισμός του Μουσολίνι,» τονίζονταν στο γράμμα, «χτύπησε την Ελλάδα πισώπλατα, δολοφονικά και ξετσιπίωτα, με σκοπό να την υποδουλώσει και εξανδραποδίσει. Σήμερα, όλοι οι Έλληνες παλεύουμε για τη λευτεριά, την τιμή, την εθνική μας ανεξαρτησία. Η πάλη θα είναι πολύ δύσκολη και πολύ σκληρή. Μα ένα έθνος που θέλει να ζήσει, πρέπει να παλεύει, αψηφώντας τους κινδύνους και τις θυσίες. Ο λαός της Ελλάδας διεξάγει σήμερα έναν πόλεμο εθνικοαπελευθερωτικό, ενάντια στο φασισμό του Μουσολίνι. Δίπλα στο κύριο μέτωπο και ο ΚΑΘΕ ΒΡΑΧΟΣ, Η ΚΑΘΕ ΡΕΜΑΤΙΑ, ΤΟ ΚΑΘΕ ΧΩΡΙΟ, ΚΑΛΥΒΑ ΜΕ ΚΑΛΥΒΑ, Η ΚΑΘΕ ΠΟΛΗ,

ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΣΠΙΤΙ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.»

Έτσι τέθηκαν οι βάσεις για την ανάπτυξη ενός πραγματικά μεγαλειώδους εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος του ΕΑΜ, που λίγο πριν την Απελευθέρωση έφτασε να μετρά σχεδόν 1,5 εκατομμύριο μέλη. Δίπλα του, τα φλογερά νιάτα της ΕΠΟΝ με 600.000 μέλη. Και ο Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός, ο ΕΛΑΣ, που στο απόγειο της ανάπτυξής του έφτασε να μετρά 127.535 μαχητές και μαχήτριες. Με την πολεμική του δράση ο ΕΛΑΣ καθήλωσε ανά περιόδους στη χώρα μας 8-12 μεραρχίες του εχθρού, προξενώντας του βαριές απώλειες, τόσο σε έμψυχο δυναμικό (30.000 νεκρούς και 6.500 αιχμαλώτους) όσο και άψυχο υλικό (με καταστροφές υποδομών, συγκοινωνιών, κοκ των δυνάμεων κατοχής), συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στη γενικότερη πολεμική προσπάθεια. Παραμονές της αποχώρησης των Γερμανών από την Ελλάδα, ο ΕΛΑΣ είχε απελευθερώσει κοντά το 90% της επικράτειας, καθιστώντας την χώρα μας τη μοναδική χώρα (πλέον της Σοβιετικής Ένωσης) που κατάφερε να απελευθερωθεί σχεδόν αποκλειστικά με τις δικές της και μόνο δυνάμεις.

Το ΕΑΜ έσωσε το λαό από την πείνα, μέσα από τη περιβόητη «μάχη της σοδειάς» που έδωσε μαζί με την ελληνική αγροτιά, μέσα από την κατάσχεση τόνων τροφίμων που κρατούσαν τότε κάποιοι επιτήδαιοι σε αποθήκες προκειμένου να τα πωλούν χρυσάφι, με τίμημα την πείνα και το θάνατο του ελληνικού λαού. Δημιούργησε νέα φύτρα λαϊκής εξουσίας στις απελευθερωμένες περιοχές (Λαϊκή Αυτοδιοίκηση, Λαϊκή Δικαιοσύνη), με πρωτόγνωρη συμμετοχή των ανθρώπων στη λήψη αποφάσεων που αφορούσαν την τύχη του τόπου τους. Στις εκλογές για την ανάδειξη της κυβέρνησης του Βουνού τον Απρίλη του 1944 ψήφισαν για πρώτη φορά οι νέοι άνω των 18 ετών, καθώς και οι γυναίκες, οι οποίες στη συνέχεια θα έπρεπε να περιμένουν άλλα 10 χρόνια προκειμένου να τους δοθεί και πάλι το δικαίωμα της ψήφου. Παρότι πόλεμος, χτίστηκαν σχολεία, υπήρξε μέριμνα για την επάνδρωσή τους με δασκάλους, για την τύπωση βιβλίων, κοκ. Άνθισε η λαϊκή πολιτιστική ανάταση: για πρώτη φορά το θέατρο έφτασε ακόμα και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της Ελεύθερης Ελλάδας. Πολλά θα μπορούσαμε

πράγματι να πούμε για εκείνη την περίοδο, που αποτελεί αναμφίβολα μια από τις λαμπρότερες σελίδες του λαού και του τόπου μας.

Όλα αυτά βεβαίως δεν θα μπορούσαν να είχαν πραγματοποιηθεί δίχως τεράστιους κόπους και θυσίες, δίχως τεράστιο κόστος ακόμα και σε ανθρώπινες ζωές. Δεκάδες χιλιάδες ΕΑΜίτες, ΕΛΑΣίτες, κομμουνιστές, κ.α. αγωνιστές βασανίστηκαν, στάλθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, εκτελέστηκαν ή έπεσαν στη μάχη με τους ξένους φασίστες και τους ντόπιους συνεργάτες τους. Η Καισαριανή, το Κούρνοβο, η Ακροναυπλία, η Κοκκινιά, το Χαϊδάρι, ο Αϊ-Στράτης, άστραψαν ως τόποι θυσίας, αλλά και ως φάροι ηρωισμού.

Να λοιπόν ποιοι και πως έγραψαν το «ΟΧΙ» με μεγάλα χρυσά γράμματα στις πιο ένδοξες σελίδες της Ιστορίας μας.

Σήμερα, στην «άοσμη» και «άχρωμη» εκδοχή της περιόδου που προβάλλεται και προωθείται με σχεδόν κάθε τρόπο και κάθε μέσο, όλοι λίγο-πολύ οι Έλληνες έκαναν αντίσταση και ελάχιστοι έγιναν προδότες. Σε αυτή την εκδοχή της Ιστορίας, δεν υπάρχει χώρος για εκείνους που θησαύρισαν επί πτωμάτων στην Κατοχή, τους μαυραγορίτες, τους δοσίλογους, τα Τάγματα Ασφαλείας, κοκ (που παρεμπιπτόντως παρέμειναν ατιμώρητοι μετά τον πόλεμο). Ούτε ασφαλώς, από την άλλη, υπάρχει χώρος για την ΕΑΜική Εθνική Αντίσταση, της οποίας ο ρόλος υποτιμάται, αμαυρώνεται, συκοφαντείται και καμιά φορά αποσιωπάται εντελώς. Ενδεικτικές αποτελούν οι πρόσφατες εκδηλώσεις της Περιφέρειας Αττικής για την απελευθέρωση της Αθήνας, από τις οποίες κατάφερε να εξαφανίσει τελείως τον ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Τι και αν ο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ έδινε μάχες με τους Γερμανούς μέχρι και την τελευταία μέρα, για να διασώσει τις υποδομές της πρωτεύουσας, το λιμάνι, την Ηλεκτρική στο Κερατσίνι, κοκ. Τι και αν σε αυτή τη μάχη για την απελευθέρωση της πρωτεύουσας, καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής, μόνο η Κ.Ο. Αθήνας του ΚΚΕ είχε 5.000 νεκρούς; Σα να μην έγιναν ποτέ...

Και όμως έγιναν. Και σε αυτό συνηγορούν καμιά φορά ακόμα και οι πιο απρόσμενοι μάρτυρες! Ακούστε τι έγραφε σχετική Έκθεση του υπουργείου Εξωτερικών της Βρετανίας το 1943: «Την ίδια στιγμή που τα εθνικιστικά και

συντηρητικά στοιχεία σπαταλούσαν τον χρόνο τους στην αδράνεια, το ΕΑΜ τράβηξε μπροστά φτάνοντας ένα σημείο στο οποίο μπορεί να ισχυριστεί πως είναι ο μόνος αντιπρόσωπος της ελληνικής αντίστασης...Δικαιολογημένα ισχυρίζονται πως ηγούνται του αγώνα τόσο για την απελευθέρωση από τον Άξονα, όσο και για τις εσωτερικές ελευθερίες...»

Από την άλλη μεριά: «Οι πρώην πολιτικές προσωπικότητες απέτυχαν να δείξουν στον λαό οποιαδήποτε ηγετική ικανότητα με αυτό ή τον άλλο τρόπο, καθ' όλη τη διάρκεια της κατοχής. Κάποιοι κάτοχοι μεγάλων περιουσιών μάλιστα είναι αντίθετοι στο κίνημα αντίστασης γιατί βλέπουν τα τεράστια κέρδη που συσσώρευαν από την κατοχή να εξατμίζονται από τον κοινό σκοπό...Αλλά η μάζα του λαού βλέπει τους αντάρτες ως ηγέτες του αγώνα...»⁹

Αυτά βεβαίως τα έλεγαν κρυφά, προς ενημέρωσή τους, προκειμένου να προετοιμαστούν και να αντιμετωπίσουν το λαϊκό κίνημα μετά τον πόλεμο, αποκαθιστώντας τους πρώην συνεργάτες των Ναζί και κυνηγώντας με λύσσα εκείνους που πολέμησαν με ηρωισμό και αυταπάρνηση για την εκδίωξή τους από την πατρίδα μας.

Το τίμημα του φασισμού βαρύ. Αξίζει να αναφερθούμε έστω και συνοπτικά, γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε. Οι αριθμοί, από μόνοι τους, αμείλικτοι κατηγοροι:

269: τα χωριά και οι πόλεις της ανυπόταχτης Ελλάδας που ισοπεδώθηκαν, κυριολεκτικά σβήστηκαν από το χάρτη, από τους φασίστες κατακτητές και τους ντόπιους συνεργάτες τους (ταγματασφαλίτες, κλπ., αυτούς που υμνούν και μνημονεύουν σε κάθε ευκαιρία οι σύγχρονοι ιδεολογικοί τους απόγονοι) στη διάρκεια της Κατοχής.

1.300: Οι σφαγιασθέντες μόνο στα Καλάβρυτα, μεγάλος μέρος των οποίων παιδιά, ακόμα και μωρά που δολοφονήθηκαν στην αγκαλιά των μανάδων τους.

38.960: Οι συνολικά εκτελεσμένοι την περίοδο της Κατοχής, στην πλειοψηφία τους αγωνιστές της ΕΑΜικής Εθνικής Αντίστασης, αλλά και πολλοί άμαχοι.

⁹ Σύνοψη της Αναφοράς για την Ελλάδα, 1943, Φάκελος HS5/224, Public Record Office

45.000: Οι Έλληνες που οδηγήθηκαν και εξοντώθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Γερμανίας.

70.000: Οι Έλληνες που έδωσαν τη ζωή τους την περίοδο της Κατοχής, μαχόμενοι εναντίον των ξένων φασιστών και των ντόπιων συνεργατών τους.

600.000: Οι Έλληνες, που πέθαναν από την πείνα και τις στερήσεις.

12.000.000: Ο συνολικός αριθμός των ανθρώπων που δολοφονήθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των ναζί (εκ των οποίων 1,5 εκατομμύριο ήταν παιδιά).

60.000.000: Ο συνολικός αριθμός των νεκρών την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, της μεγαλύτερης φρίκης που γνώρισε έως τα σήμερα η ανθρωπότητα.

Αυτά λοιπόν ως μια σύντομη και μόνο υπενθύμιση –αν θέλετε- του τι δεινά επέφερε στον τόπο μας και την ανθρωπότητα γενικότερα ο φασισμός την περίοδο του Β' ΠΠ. Για να μην επιβεβαιωθεί ποτέ το ρητό «λαός που δεν γνωρίζει την ιστορία του είναι καταδικασμένος να την ξαναζήσει.»

Κλείνοντας, η σημερινή μέρα είναι μια καλή αφορμή να φέρουμε στη μνήμη μας όλους εκείνους που αγωνίστηκαν για τη λευτεριά του τόπου μας. Όχι για να τους ξεχάσουμε την επόμενη μέρα, αλλά για να αντλήσουμε έμπνευση, δύναμη και διδαχή στις προκλήσεις και τους αγώνες που και εμείς οι ίδιοι έχουμε μπροστά μας. Έτσι, αν υπάρχει ένα δίδαγμα και μια παρακαταθήκη του «ΟΧΙ» του 1940 που ξεχωρίζει στο σήμερα, είναι πως, ρεαλιστικό για έναν λαό που καταδυναστεύεται, δεν είναι η υποταγή, αλλά η αντίσταση και ο αγώνας. Τίποτα δεν χαρίζεται, φίλες και φίλοι, όλα κατακτιούνται. Και ο γίγαντας λαός, έχει αποδείξει ξανά και ξανά στην Ιστορία, πως όταν αφυπνίζεται, όταν συνειδητοποιεί στην τεράστια δύναμή του και παλεύει, τίποτε δεν μπορεί να του σταθεί εμπόδιο, όσο και ανυπέρβλητο και αν φαντάζει στην αρχή. Καλή δύναμη λοιπόν στους αγώνες που έχουμε μπροστά μας.